

**Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor
Partes Distributæ Pars ...**

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Dispvatio II. De Horis Canonicis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

DISPUTATIO SECUNDA.

De Horis Canonicis.

QUESTIO I.

Quid & Quotuplex Hora Canonica? Item qui & qualiter ad eas obligentur?

1. Quid hora canonica?

HORA Canonica (quæ etiam officium Divinum aut Ecclesiasticum solent appellari) sunt preces & laudes quædam vocales, quæ ex præscripto canonum seu Ecclesiæ dicuntur seu canuntur quotidie definitis horis. Quæ precandi formula est pia & salutaris, ut fides docet, & cuilibet insipienti clarè patet, ut infanos se ostendant Hæretici, illam impiè irritantes. Et quidem ab ipso Ecclesiæ exordio fuit aliqua communis precandi forma, etsi nõ tam completa, quàm nunc, in qua etiam similis ferè servabatur temporum distinctio. Vide Bellarm. tom. 3. l. 1. de bonis operibus c. 13. Suarez l. 4. c. 1. & c. 6. Hæcquæ ratione Ecclesia quoddammodo semper orat, & ita adimplet, illud Luca 18. Oportet semper orare.

2. Quam laudabiliter instituta?

Etiam ab ipso Ecclesiæ exordio.

3. Sunt numerus septem.

Secundum alios octo.

4. Ad eas infra hominum genera obligantur.

5. Videlicet clerici sacrorum ordinum.

6. Idque potissimum ex consuetudine.

7. Item veniunt quasi ad eorum præscriptum.

Ita ad chorum professis, pauci dubitent, vel contrarium teneant, inter quos novissimè Petrus Marchant & Caramuel. Quæ tamen sententia fuit à Magistro Sacri Palatii correctæ apud Emanuelum Saë in editione Romana, & acriter impugnatur à Diana P. 6. Tract. 8. Resol. 12. & aliis recentioribus. Sanè, cum jura etiam non sint clara de diaconis & subdiaconis, simili ratione liceret horum obligationem negare, aut in dubium revocare. De beneficiariis denique colligi solet ex antiquis juribus: patetque clarissimè ex Conc. Lateran. sub Leone 10. sess. 9. §. statimur.

Et beneficiariis.

Quod ad clericos Minorum Ordinum spectat, etsi valdè congruum sit, ut amplius ceteris se mancipient divinis servitiis, simpliciter tamen exempti sunt ab horis canonicis: immo etiam ab officio parvo B. Virginis, septem Psalmis & Cantico graduum. An autem tonsurati obligentur, saltem ad quotidie recitandum Psalmum Misereere dubium est, quantum ad obligationem venialem. Videtur tamen consuetudo legendi (quæ generalis dicitur) solum esse consilii, nec per modum legis introducta. Ita Lessius, Wiggers & alii.

4. Secus est de clericis minorum ordinum. Etiam quoad officium parvum B. Virginis, Et consuetudo quoad Psalmum Misereere.

Obligatio legendi horas incipit in ordinatis & professis statim à die suscepti ordinis, aut factæ professionis: hæc ipsa tamen die solum tenentur recitare officium juxta tempus, seu horam, in qua suscipiunt ordinem aut emittunt professionem. Idem est cum proportionem de beneficiario, quod scilicet simili modo teneatur à die & hora, saltem capte pacificæ possessionis. Immo, si quis jam ante obligationem contractam totum istius diei officium persolvisset, deberet juxta Bonacina repetere partem respondentem tempori, quæ cepit obligatione: quod etsi valdè fundatum videatur, vereor tamen consuetudine non esse receptum.

5. Incipit dicta obligatio in ordinatis & professis ab instanti suscepti ordinis vel factæ professionis. Et in beneficiariis ab instanti pacificæ possessionis.

Professi ad chorum eximuntur à sua obligatione, si sint ejecti ex monasterio (nisi sint in sacris aut aliunde obligentur) utpote per sententiam remoti à statu, in quo erat consuetudo obligas, & translati ad statum, in quo non reperitur ista obligatio aut consuetudo. Ita Bonacina & alii contra Navarrum & Malderum, quos citat & sequitur Wiggers c. 2. d. 11. Immo Bonacina idem putat de fugitivo: sed contradicit Lessius, Suarez & à fortiori alii mox citati. Idem est, si deputatus ad chorum transferatur ad statum laicorum: remouetur enim à statu, in quo est obligatio consuetudinalis, ad statum, in quo non est. Idem denique est de

6. Ab ea liberatur religiosus ejectus.

7. Quid de fugitivo & quibusdam aliis.

Signanter clericis Societatis Iesu.

7. Essig allata obligatio gravis, superposita gravitate materiae. Quas censeatur qualiter parva hora.

8. Omittens integrum officium, vel rarius unicum committit peccatum pluribus aequivalens.

Nisi internam voluntatem omittens sapienter moraliter interrumpat.

9. Similiter unum tantum committit, licet ad horam titulo ordinis & beneficii teneatur.

Vel plura beneficia possidem.

religiosis ex professione generaliter non additis officio chori, quales sunt clerici Societatis Iesu.

Obligatio supradictorum est gravis, sic ut peccet mortaliter, qui vel semel tantum omittunt divinum officium, sive totum, sive partem eius notabilem; utpote violantes preceptum in materia gravi, qualis juxta Doctores communissimum est quaelibet hora etiam parva. Idem est de uno nocturno matutini, qui scilicet aequivaleret parvae horae. Vide distincta in materia de peccatis in communi.

Petes I. quot peccata mortalia committit omittens integrum officium? Lessius c. 37. dub. 9. n. 53. putat, quod tot numero, quot sunt horae; eo quod singulae sint distincta officia, distinctis temporibus ex precepto Ecclesiae persolvenda. Sed rectius Bonacina & alii passim respondent, esse unicum, tamen multis aequivalens: singulae enim horae sunt pars ejusdem totalis officii, & praecipuntur eodem indivisibili precepto; ideoque materiae etiam indivisibili precepto; ideoque materiae etiam indivisibili precepto, sic ut, qui ex singulis horis aliquid leve, v.g. unum psallimum omittet, tandem graviter peccat. Si quis tamen haberet internas volitiones moraliter inerruptas, v.g. si aliquoties in die malam voluntatem retractaret, & omnia una parte poeniteret, proponens alteram partem legere, rursumque relaberetur, multiplicarentur peccata, ratione multiplicationis actuum voluntatis.

Petes II. An peccet duplici peccato, qui omittit horas, ad quas tenetur titulo ordinis simul & beneficii? Affirmant Sanchez, Suarez, Bonacina & alii, peccare scilicet uno peccato contra religionem & altero contra iustitiam, ratione beneficii. Sed rectius Henriquez, Azorius, Diana & alii negant: quia beneficiarii, omittentes horas, non peccant contra jus naturale, vel contra iustitiam; sed tantum contra preceptum Ecclesiae, quae istam obligationem annexit. Prout nec tenentur jure naturae ad restitutionem fructuum: sed tantum ex precepto Ecclesiae; ideoque beneficiarii, primis sex mensibus omittentes horas, etsi peccent, non tenentur ad restitutionem fructuum, uti certum est. Similiter habentes plura beneficia non debent pluries dicere horas; sed sufficit, quod semel; prout universalis Ecclesiae praxis declarat.

QUESTIO II.

Qua Forma Recitanda sint Horae Canonicae?

10. Hora sunt recitanda juxta formam breviarii Romani. Nisi consuetudo alteren-

OBIGATI ad horas canonicas tenentur eas recitare juxta formam à Breviario Romano praescriptam, prout sancivit Pius V. Bulla, Quod a nobis, praefixa breviario. In qua tamen excipiuntur Ecclesiae, ordines & monasteria, quae tempore, quod ducentos annos antecedit, aliis certis breviariis usa

fuerant: prout sunt multae illustres Ecclesiae, & variae Religiones v.g. Benedictinorum, Cathusianorum, Cameritarum &c. quibus tamen permittitur, ut si Romanum breviarium magis placeat, id in choro dici & psalli possit; dummodo Episcopus & universus Capitulum in eo consentiant, scilicet quoad Ecclesias saeculares: quoad monasteria autem Praelatus & monasterium.

Dubitatur autem, an alio breviario utentes possint in privata recitatione pro libito sequi breviarium Romanum? Probabile est, quod sic, & favet consuetudo: nisi alicubi adfit speciale praecipuum in oppositum. Sic Lessius, Portel, Diana & alii. Probabilius tamen est, quod non: quia quicunque conformare debet suae Ecclesiae, ut colligitur ex c. De iis, dist. 12. & c. Convenit dist. 3. de consecr. Confirmatur: quia id debebant olim ante bullam Pij V. in hac autem nulla quoad hoc facta est mutatio.

Satis equidem constat obligatos ad breviarium Romanum nullatenus posse uti alio breviario, etiam privatim: cum nemo ex iis, nisi sola formulâ breviarii Romani satisfacere possit, ut expresse habetur in Bulla citata. Quo non obstante juxta Rodriguez 20. q. 9. Reg. g. 4. var. 8. & Miranda tom. 1. Man. Pralat. Reg. q. 37. n. 13. contradicente Castro Palao & aliis, Fratres Minores, ex regula ad officium Romanum obligati, extra conventum existentibus, possunt cum religiosis, alio breviario, quam Romano utentibus, officium eorumdem breviario persolvere, & suae obligationi satisfacere, virtute concessionis Innocentii IV. id indulgentis. Quam concessionem per bullam Pij V. non revocari esse allegati Doctores, quorum sententia in praxi securam existimat Diana P. 3. Tract. 2. Resol. 135. & in eo saltem casu admittit Bassani in Suppl. v. hora canonica 11. n. 2. & 3. quo Frater Minor careret breviario Romano.

Petes I. An utentes breviario Romano teneantur praefixis per rubricas diebus ad officium B. Mariae, septem Psalmos Penitenciales, graduales, litanias & ad officium defunctorum? Resp. neque obligari possunt, neque in choro, ex concessione Pij V. Bulla citata: insuper tamen ad recitandum praefixis per rubricas diebus, propositis certis indulgentiis. Declarat autem se hoc concedere sine praesudicio sanctae consuetudinis Mariae Ecclesiarum, in quibus officium parvum Beatae Mariae semper virginis in choro dici consueverat, ita ut in praedictis Ecclesiis servetur ista laudabilis & sancta consuetudo celebrandi more solito praedictum officium. Unde in ejusmodi Ecclesiis remansit quoad chorum praedicta obligatio: adeoque in choro Ecclesiarum nostrarum, saltem constitutione Pij V. antiquorum, est diebus praefixis obligatio recitandi praedictum officium: cui tamen satisficit, dummodo in choro recitetur; etsi privati non habeant specialem recitandi obligationem.

Circa officium defunctorum nota, illud recitan-

torum ar... nom cap... Pij V. an... excepti... 11. Quom... sequitur... utendo ali... probabilit... nequit per... vatum ut... Roman... 12. Quod... sum... consuet... munitio... viciu... manu, qui... nequis... facere per... aliam... Nisi imp... obligatio... quod Pij V... ex parte... fuit in... diligitur... 13. Pentes... viciu... Romano... officio... Pij V. non... officium... Virginu... Nisi ob... consueto... ditionem... concessione... antecedit... Quod sub... possit... per rubric... diebus... in... servent... tamen... vatum... 14. De officio recitan-

recitandum esse ex præcepto, etiam privatim, in die animarum, ut habet communis Doctorum sensus, & praxis: quia est pars officii proprii istius diei; cui idcirco in Calendario & Martyrologio tribuitur nomen commemorationis defunctorum. Quare, cum de hoc die fit specialis ratio, non censetur officium defunctorum, isto die recitandum, comprehendi generali abrogatione facta per bullam Pij V. quæ solum agit de diebus in rubricis præfinitis, quibus per annum recitandum est, de quibus etiam solum agitur in propria rubrica præfixa officio defunctorum circa finem breviarii, in qua nulla fit mentio diei animarum.

tionem. Equidem Bonacina sup. n. 21. hoc non apparet grave, ob parvitatem materiæ.

QUÆSTIO III.

Quo Ordine, tempore & Loco, Quæ voce & habitu sint Hora Canonica recitanda

ORDO in recitatione divini officii servandus est duplex. Primus est ordo Calendarii, juxta quem quotidie recitandum est officium, occurrit, ut patet ex præscripto Ecclesiæ. Ubi in primis graviter peccatur, dum dedita operâ legitur aliud officium notabiliter brevius; alioquin citra peccatum mortale posset quotidie recitari officium Paschæ; quod communi Doctorum judicio est absurdum.

18. Cuique diei ex præscripto Ecclesiæ solum respondet officium; in notabiliter brevius sine gravi peccato non commutabile.

Secundò, si officium occurrens scienter commutetur in aliud quasi æquivalens, Marchant & plures alii censent non improbabiler esse grave peccatum: eò quòd nõ satisfaciatur substantiæ præcepti, quòd est de hoc individuo officio; officium enim alterius diei non est ab Ecclesiâ pro hoc die institutum aut præscriptum. Quare juxta hanc sententiam repetendum esset, etiam si error bonæ fide fuisset commissus. Probabilis tamen est sententia asserens non esse mortale, immo, si adit iusta causa, nullum peccatum; tum propter auctoritatem Suarez, Valquez & plurimorum aliorum Doctorum, tum quia videri potest satisfactum esse substantiæ & fini principali præcepti, circumstantiæq; ommissa non esse adeò gravis, saltem in officio privato. Unde juxta hanc sententiam, qui sic recitasset, præsertim ex rationabili causa, vel bona fide, nihil repetere deberet: sed, si officium foret notabiliter brevius, illud compensare, v. g. legendo novem psalmos ex primo nocturno dominicæ, in qua recitatum esset matutinum de festo. Si lectis viginti matutinis advertatur error, potest pergere in proprio diei officio, quoad reliquas horas.

19. Immo juxta varios nequidem in quasi æquivalentibus.

Aliis quoad hoc probabiliter contradicentibus.

Petes II. An satisfaciatur præcepto legendi horas, qui eas lingua Hebraicâ, Græcâ aut alia vulgari privatim recitat? Resp. Aff. cum Bonacina de horis canonicis disp. 1. q. 3. p. 1. n. 15. Ratio est: quia talis implet præceptum quoad substantiam; etsi, seclusâ justâ & rationabili causa, peccet graviter, ob usitatum ecclesiæ morem & ritum non servatum, quòd exemplo parvipèdere & particulari suæ devotioni postponere convincitur. Quod à fortiori locum habet, si id publicè faciat. Superpositâ tamen justâ aliquâ & rationabili causâ, talem etiam à gravi peccato liberat. Bassaus sup. n. 3.

Petes III. An qui aliquid addit vel demittit officio canonico peccet? Resp. Aff. ut patet ex bullâ Pij V. breviarii præfixâ, omnem additionem & diminutionem prohibentis. Quod quidem de diminutione per se clarum est. De additione vero id tali intelligendum est, quâ aliquid addatur tamquam pars officii divini. Alias enim satis patet ex usu communi posse aliquid addi ad majorem solemnitatem, prout inter unum & alterum versum subinde additur cantus musicus. Si autem aliquid, etiam minimum, tamquam pars addatur divino officio, eo animo, ut in perpetuum duret, mortale esse censet Suarez, Castro Palao (quem malè Bassaus sup. n. 16. citat pro opposita sententia) & alii, eò quòd videatur grave, aliquid ritui Ecclesiæ in perpetuum addere, tum ob usurpatam jurisdictionem, tum ob novi quasi ritus indu-

20. Si ex errore præfixus in recitatione præcognatus, eo occurrente idem demittitur officium, si recitandum.

21. Ordo horarum inter se non obligat graviter, Ideoq; facile iusta subest eum inveniendi causa, iuxta

defuncto- rum in die animarum est illud esse recitandum.

15. Idem est de Litanis in festo sancti Marci & triduo rogationum.

Qualiter ad prædicta obligantur non utentes breviario Romano ex consuetudine petendum est.

16. Horas aliâ quam latinâ lingua recitans satisfaciatur, etsi omni culpa non careat, nisi saltem iuxta causâ excusetur.

17. Præceptum est divino officio aliquid demere vel per modum partis addere.

An excusetur brevis majori tamquam per se addatur.

justa causa horas transponendi. Sic si quis ab amico vel superiore invitetur ad recitandum primam, cum deinde recitaverit matutinum, potest hoc postea recitare: sicut etiam accedens ad chorum potest cum choro pergere & horas necesse lectas vel ex oblivione dilatas postea supplere. Idem est de partibus ejusdem horæ. Unde si quis intrans chorum, aut in ipso choro aliquod culpabiliter vel inculpabiliter omit- tens, non debet illud, durante officio in choro, repetere: sed potius post expletum officium id repetat, vel si pars sit exigua, & parva nullam illius rationem habeat: actio enim totius chori moraliter una cen- setur istud pauculum supplere, neque Ec- clesia tam strictè obligare ad id, quod mor- taliter nihil censetur, per soluta de cetero officii substantiâ. Similiter potest in le- ctione privata pergere, qui in choro recitan- dum advertit se aliquid omisisse, & postea omisissum supplere.

Qua varia- tum pro pri- vata: tum pro publica recitatione assuatur.

22. Tempus le- gendis horis proximum est à media nocte in me- dia noctem.

Exceptio ma- ximo cum laudibus pridie ad vespeream recitari so- lit.

Immo jux- ta aliquos ab hora se- cunda: sed infundatè.

Prius tamè omnibus officii ab- solutè.

23. Nihil horarum dilatio vel anticipatio est leviter peccaminosa.

Qua tem- pora singulis horis correspondenti.

Non sunt necessariò servanda,

etior est obligatio servandi statutas horas. Optima autem regula sit recepta consuetu- do, quæ nihilominus etiam potest infringi ob causas, v. g. ob concionem, processione[m] &c. Alioquin juxta plurimos Doctores pos- set in officio publico gra[ve] peccari v. g. si completorium caneretur manè. Quod equi- dem Varon negant, seculo scádalo, eò quòd circumstantia ista temporis non videatur tanti momenti. Saltem in officio privato facilius datur causa excusans mutationem temporis, v. g. anticipationem parvarum horarum ob studium, iter, visitationem in- firmorum, sequutura impedimenta &c.

Potes, an, qui ratione infirmis, alte- riusve legitimi impediamenti, nequit aliquã horam canonicam tempore debito v. g. ves- peras post, & alias horas ante, meridiem recitare, teneatur prævenire, aut vesperi om- nes legere? Pro negativa sententiâ citat *Diana p. 4. Tr. 4. Resol. 10. Carum, Henriquez* & alios. Sed opposita, tamquam communis & vera, est tenendi. Licet enim talis præceptum legendi horas implere nequeat quoad tem- poris istius circumstantiam, potest tamen, adeoque debet, quoad substantiam: quod uti- que pro qualibet diei parte currit, si in alia non impleatur.

Locus ad recitandum horas privatim suf- ficat quicumque decet, ubi non impediatur attentio. At officium publicum dicendum est in Ecclesia, idque ex stricto præcepto, quod concernit Ecclesias Cathedralis, Col- legiatis & Regularis. Patet ex recepta & universali consuetudine. Unde *Clem. 1. de celebrat. Miss.* mandatur superioribus, qua- tenus curent in privatis Ecclesiis plalli horis debitum. Ecclesiarum Parochialium & capellarum obligatio ex usu & consuetu- dine singularum est adjudicanda.

Ad officium autem publicum recitandum comparere debent beneficiarii choro deputati juxta institutionem beneficiorum & consue- tudinem (nisi aliud cogat necessitas) benefi- cium enim datur propter istud officium. Estque juxta *Suarez* & plurimos alios con- tra *Reginaldum* & alios gravis obligatio, ut ultra trimestre, annuè permittitur, se ab- sentantes à choro notabili tempore gravi- ter peccent. Quantum autem tempus pen- seatur notabile non satis constat. *Suarez* sententia vix unum diem audeat mortali exulare: quod tamen nimis rigorosum videtur: ideo- que *Bonacina* & alii etiam tres vel qua- tuor dies à mortali excusant.

Religiosi tamen singuli non sunt adeo strictè ad chorum obligati, dummodo su- perior invigilet, ut officium publicum de- bite perfolvatur: qui tamen non facile ad- mittere debet absentationes, præsertim fre- quentes. Singuli quoque religiosi in def- ectum aliorum debent providere, ut officium debite peragatur. De cetero debent atten- di statuta & consuetudines cujusque reli- gionis. An autem per solos novitios huic obli- ga-

etiam in officio publico, datur causa, &c.
Et scilicet scandalum.
 24. Impedi- tum privatis horis antequam veniat.
 25. Recitationem privatam esse quicquam de consuetudine Ecclesie.
 26. Ad quam comparari debent beneficiarii juxta institutionem beneficiorum: ita ut graviter peccent se absentantes per notabile tempus. Et quod sit tale.
 27. Scilicet est de singulis religiosis in particulari.

An per solos novitios huic obligationi satisfieri possit. Et quidem pars affirmativa est satis probabilis: sed quod novitii, uti privilegii professorum gauderent, ita quae eorumdem onera perolvere posse videntur: quamquam ad illa non teneantur.

28. Vox recitantis horas debet esse intelligibilis, seu audibilis per se, & sepositi impedimentis juxta Doctores communiter precipitur enim oratio vocalis, qualis non est, nisi ex allisione aëris ad labia & dentes formetur verus sonus: hic autem debet esse per se audibilis, sive abstante, sive ab ipso saltem pronuntiante. Filucius tamen pro scrupulosis (qui etiam in manifestis sunt anxii) probabilem reputat sententiam Azorij, docentis sufficere, ut formetur vox movendo labia, etsi à nemine, etiam ipso recitante, percipi possit.

29. Habitus corporis decet assumi magis congruentem reverentiae & attentioni: potest tamen satisfieri obligationi, sive stendendo, sive stando, sive sedendo sive ambulando recitatur horae. Immo nequidem est obligatio standi aut stendendo; ubi ceremoniae id praescribunt, quae non videntur in rigore obligationis positae aut receptae: sed tantum gratia majoris devotionis & solemnitatis.

QUESTIO IV.

De Studio & Devotione in Recitatione Horarum Requisitis.

30. INNOCENTIUS III. c. Dolentes, de Celebrat. Miss. in virtute obedientiae praecipit, ut deinum officium studiosè celebretur pariter & devotè. Quae obligatio juxta Doctores etiam afficit officium privatim recitantes. Porro ut studiosè celebretur, requiritur, ut celebretur integrè, & inter partes ejusdem horae non fiat interruptio. Ad integritatem requiritur primò ut non fiat syncopa, id est, ut non omitantur verba. Secundo, ut non fiat mutilatio syllabarum. Synopatio, si enormis sit est peccatum mortale, praesertim in officio publico: mutilatio syllabarum, praesertim ultimum, non tam facile est mortalis. Immo secundum Lessium & alios, etsi notabilis sit, tantum est venialis, aut, si involuntaria sit, nullum peccatum est: eò quod non violetur praecipuum in re gravi, cum maneat integra precum substantia, sensusque & significatio verborum perseveret. Quod quidem admitti potest, ordinariè loquendo, saltem quando mutilatio sit circa ultimam syllabam. Ad syncopationem & mutilationem quoque spectat, si in officio, choraliter recitando, pars una suum verbum incipiat, antequam altera suum finiverit.

31. Integritati tamen non obstat, quòd officium, sciam extra chorum, recitetur alter-

natim cum socio, prout declarat praxis Ecclesiae: adeò ut non sit curandum, etiam si alter ad horas non sit obligatus, vel etsi sit distractus. Quòd si sint plures duobus, non potest unus legere primum verbum, secundus secundum & tertius tertium: sed juxta usum & praxim Ecclesiae, duplici dumtaxat inter eos facto choro, alterutrum recitare debent. Perinde autem est, si plures sint ex una parte, sive pauciores. Hic modus etiam applicari potest ad ea, quae ex voto vel poenitentia sunt legenda.

Præterea probabilis satisficit, qui attentè audiens, quae ab alia chori parte recitantur, submisè recitat suam partem. Hæc enim simpliciter legit, & quamvis eam sociis non communicet, socii tamen communicant ei partem suam. Non posse tamen talis percipere distributiones, saltem integras, (Suarez, Bonacina, & alii assignant medietatem pro sola praesentia in choro) nisi fundatio, privilegium, vel praescripta consuetudo canonicas ad solam praesentiam obliget pro obtinendis distributionibus, & officium dici debet solum per vicarios.

Ecce si quis, partem suam altè & distinctè recitans, non percipiat, quantumvis conetur, partem, quam socius vel pars altera chori legit, censet Saa V. Hora Canonica n. 9. talem satisfacere nihilque esse supplendum: sed hoc in rigore est fallum: nam talis non magis cum aliis communicat, quam surdus, qui omnino censendus est non satisfacere (quidquid Bassæ oppositum censet non improbabile post alios, quos citat V. Hora Canonica n. 13.) utpote nullatenus particeps communicationis choralis, veluti per auditum faciendæ: equidem monet Layman l. 4. Tr. 1. c. 5. n. 8. non esse scrupulosè repetenda, si quaedam minoris momenti non distinctè percipiuntur.

Hinc, quae suppleuntur per organa, & instrumenta musica, sunt privatim recitanda: ideoque non incongruè alibi à cantoribus altè voce nomine chori suppleuntur. Si mihi impedius inthurificando, transferendo libros &c. debet supplere, quae nec legit, nec auditur, ut habet usus & opinio communior: etsi Reginaldus, Layman supra n. 7. & alii putent absque hoc satisfacere. Quod saltem verum est quoad obtinendas distributiones.

Interruptio sine causa facta inter partes ejusdem horae tantum est venialis, etsi notabilis sit, ut habet probabilior sententia: quia continuatio videtur tantum quid accidentale & minoris momenti: cum singulae partes habeant suum pondus & significationem, sintque per se quaedam preces seu laudes. Si adfit justa causa, nulla later culpa v.g. praecipuum superioris, vel charitas ad aliquid faciendum, quod commode nequit differri, interponatur brevis & pia

bilominus persolvi observatum cum socio.

Quid agendum, si sint plures duobus.

32. Satis dicit alteri chori partem attentè audire & suam submisè legens.

An & quomodo possit talis recipere distributiones.

33. Partem suam altè recitans, sed oppositè chorum non audiens satisfacere non videtur.

34. Hinc quae suppleuntur per organa, privatim sunt recitanda. Idem est de quo stipulator nec audit nec legit.

35. Interruptio etiam notabilis non est nisi venialis.

Et data causa, nullum peccatum.

& pia meditatio vel oratio-jaculatoria gratia excitanda devotionis &c.

36. Licitum tamen est privatim separare matutinum à laudibus ut habet communis consuetudo, primæ constitutioni conformis, quæ tamen consuetudo non habet locum in separandis nocturnis, etsi olim probabilius separari solitis: quamquam factis videretur posse fieri interruptio inter illos quam inter partes alterius horæ. Dum autem matutinum eorsim à laudibus legitur, decenter consuevit concludi collecta, sicut parvæ horæ; de quo tamen non extat præceptum aut rubrica. Ita Bonacina contra nonnullos.

37. Petes: An qui interruptit officium animo repetendi jam lecta, satisfaciatur, si postea non repetat, sed solum sequentia adjungat. Resp. conformiter ad dicta in materia de legibus disp. 3. n. 80. probabilius satisfacere, saltem si postea mutet propositum, & jungat cetera quia reverè recitavit totum id, ad quod tenebatur.

38. Alterum, quod c. Dolentes præcipitur, erat devotio sive attentio & reverentia. Supposito autem ex dictis disp. præc. n. 31. ad orationem ex præcepto divino graviter obligatoriam, sub mortali requiri attentionem internam, dubium est, an ad orationem ex solo præcepto Ecclesiastico obligantem, videlicet ad horas canonicas prædicta attentio requiratur: Et quidem communior, securior & magis pia opinio asserit requiri, & sufficere aliquam ex iis, quas sup. disp. præc. n. 30. recensuimus: aded ut voluntariè distractus per notabilem partem divini officii obligatorii graviter peccet, & teneatur, per se loquendo, ad repetitionem: immo, juxta plerosque, etiam ad restitutionem fructuum beneficii: quod postremum tamen varii auctores hujus sententiæ non admittunt.

39. Requiritur tamen, ut distractio interna sit perfectè voluntaria, sive quia directè voluta, sive quia voluta interpretativè, dum quis perfectè advertit, non solum, quid cogitet, sed insuper, quod per hoc distrahatur, seu divertatur ab oratione, & tamè negligit cor ad Deum revocare. Quod notandum maxime pro scrupulosis, qui non debent facile quidquam repetere, etsi in fine psalmi vel horæ advertant se fuisse distractos, præsertim cum in repetitionibus eadem imperfectiones subesse soleant. Quæ tamen mente ad Deum revocata tunc pergendum est sine ulla turbatione vel anxietate.

40. Nihilominus censè valdè probabile ab ecclesia non præcipi attentionem internam, sed solum externam, ut scilicet servetur forma orationis & absteineatur ab operibus externis, cum quibus interna attentio nequit consistere, verbaque rectè pronuntientur. Sic Lugo, Cobinck & plures alii, & probabile censent varii auctores oppositæ sententiæ. Ratio est: quia ecclesia non præci-

pit actus internos, qui tantum requiruntur, ut opus externum honestè & virtuosè fiat, prout solum requiritur attentio ad externam veram orationem; et pote quæ non minus sine atceptione in specie sua morali subsistit, quam exhibitio libelli supplicis, sacrificij, absolutio &c. sine attentione facta. Deinde quamdiu potestas ecclesiæ non sufficienter probatur se extendere ad actus illos internos, qui ad externum tantum requiruntur, ut virtuosè fiat, standum est pro libertate. Aliud est de illis actibus, qui sunt absolute necessarii, ut actus externus liberè & humano modo ponatur. Quare sub præceptum lectionis horarum censetur cadere intentio orandi seu Deum colendi: adeoque non satisfacere, qui cum externa devotione materialiter tantum, aut historice vel fictè horas recitaret.

Præterea alioquin mortaliter peccaret, & ad repetitionem teneretur, qui officij partem notabilem legisset cum distractione venialiter culpabili; ut pote qui non possuisset actum orationis. Denique voluntariè distractus in precibus liberis ne quidem venialiter peccaret: non enim esset distractus in vera oratione.

Non obstat I. quod oratio sit essentialiter actus religionis, adeoque honorationis Dei; sit autem potius inhonoratio, dum adest voluntaria distractio. Nam equidem manere potest materialiter & ex objecto actus religionis & honorationis; per talentem autem facile sit inhonorari Deum ratione circumstantiæ vitiolæ, ut patet in sacrificio cum irreverentiâ, etiam exteriori, oblato, quod nihilominus manet actus religionis, etsi formaliter non virtuosus.

Non obstat etiam c. Dolentes, illud enim taxat indevotiones externis sub officio chori, v.g. fabulas &c. præcipiens devotionem, scilicet externam, & à prædictis abstinentiam.

QUESTIO V.

De Causis à Recitatione Horarum Excusantibus.

PRIMò excusat notabilis infirmitas ejusdem periculum, ecclesiæ non volente cum tanto incommodo ad horarum recitationem nos obligare. Secus est de levi infirmitate, v.g. dolore capitis, stomachi, pedoris &c. alias capitis & linguæ operationes non impediende. Facilius tamen excusat infirmitas nõ aded gravis à recitatione publica in choro, quam à privata. In dubio de gravitate morbi, salve periculi standum est iudicio medici: qui si & ipse de eadem dubitet, putat probabiliter Bonacina cum aliis contra Suarez, infirmum excusari; ut pote qui in observantia præcepti Ecclesiastici non tenetur se gravi periculo exponere contra

Potesse separari matutinum à laudibus.

Commodum officii collectæ à claudendum.

Interrumpens animo repetendi, satisfaciatur, etsi non repetat lecta.

Ad horas requiritur attentio.

Secundum communio, relictam in mente. Quia deficientem varii contra alios censent faciendam fructuum restitutionem.

Modo distractio sit perfectè voluntaria, quando scilicet voluntarius pro scrupulosis.

Probabile tamen est ex præcepto Ecclesiæ solum requiri externam.

Quæ reprobatur.

Manet equidem honoratio religionis.

Neque contradicit c. Dolentes.

Excusat infirmitas, sed de levi.

In dubio de gravitate morbi, standum est iudicio medici.

contra benignam Ecclesiam mentem, Securarius tamen est in eo casu dispensationem, ob possessionem, quæ apparet stare pro lege.

43. Eâ excusatus nec per alium, nec per alias preces debet supplere. Si talis nequeat recitare totum officium, secundum multos ad nihil teneatur.

Quando autem quis ratione infirmitatis per seipsam nequit horas persolvere, non debet alium, qui legat, substituere, nec eum voluntariè recitantem audire, neque per alias preces supplere, ut habet confians omnium Doctrina. Si autem quis præ infirmitate (idem cum proportione est de alio impedimento) nequeat totum officium recitare, dubium est, an teneatur ad partem. Et quidem Varii Doctores, censentes omnes septem horas unico iunctas esse præcepto, talem simpliciter excimunt ab obligatione horarum, etiam partialium, quas persolvere possit, exemplo missæ, ad cuius partem v. g. Evangelium non tenetur, qui totam audire non potest. Sed quia ex hac opinione videtur sequi, eum, qui vespere legere nequit, à toto officio liberum fore, hinc alii censent, eum dumtaxat, qui nequit majorem officii partem recitare, ad nullam teneri, majori parte ad se trahente minorem.

44. Verius tamen ad eas quas commode potest recitare partes.

Verum absolute dicendum est, eum, qui omnes horas persolvere nequit, ad eas saltem teneri, quas commode potest. Quod quidem in sententia Lessii, singulis horis distinctum præceptum assignantis, clarum est: in opposita tamen, quam supra probabiliorrem diximus, etiam locum habet: nam licet præceptum illud sit unicum, tamen materiam divisibilem & seorsim per partes facile persolubilem afficit: ideoque ad eam, quæ independentè ab aliis partibus persolvi potest, obligare censendum est, sicut obligatio mille florenorum fertur in partem, si ad totum se extendere nequeat.

45. Secundò excusat legitima dispensatio, & quis ex parte dare possit.

Secundò excusat legitima dispensatio. Quam saltem ex privilegio dare possunt superiores Ordinis nostri, & ex Regula Annuntiarum potest concedere Mater Ancilla cum consilio discretarum & Prælatorum vel Confessoris. Episcopis verò respectu suorum clericorum & beneficiariorum nulla quoad hoc, per se loquendo, competit potestas: eo quòd præceptum lectionis horarum sit pontificium, in quo Episcopus, per se loquendo, dispensare nequit. Oborto tamen dubio, an clericus hic & nunc ad horas teneatur, potest Episcopus

claratoriam ferre sententiam: imò quidni in casibus frequentioribus interdum occurrentibus possit dispensare, juxta normam in Tract. de Legib. assignatam.

Tertio excusat ignorantia invincibilis obligationis. Unde qui ex oblivione inculpabili horas omittit, non peccat. Quamquam si advertat, id sibi frequenter contingere, dum statim temporibus non persolvit, omni culpa non valet. Quod si quis dubitet, an recitaverit, ita possessio præcepto. Secus est, si, certus de recitatione, dubitet de psalmo aliquo in hora certò recitata inserto: tunc enim præsumitur psalmus ille cum reliqua materia coherentè esse recitatus, quamquam ob naturalem inadvertentiam, ut sæpe fit, memoriam subterfugiat.

46. Tertio ignorantia invincibilis obligationis. Qui dubitat, an recitaverit, per se loquendo, teneatur.

Quartò excusat metus gravis mali, qui facile contingere possit in locis hæreticorum. Quintò carentia fructuum beneficium. De quo supra in materia de beneficiis. Sextò gravis occupatio & necessaria, quæ sine notabili incommodo proprio aut proximi omitti non potest aut differri. Quotidiano aliquando excusari possent confessorii, concionatores &c. An autem horæ sint anticipandæ vel transacta occupatione omnes legendæ, resolutum est sup. n. 24. Non potest tamen aliquis voluntariè suscipere munus aut officium cum lectione horarum perpetuo impossibile, nisi accedat dispensatio, ut rectè observat Suarez contra Caramuelem docentem, quòd is, qui ex officio sibi legitime injuncto singulis diebus duodecim horis occupatur, ad horas non teneatur.

47. Quartò excusat metus gravis. Quintò carentia fructuum. Sextò gravis occupatio & necessaria.

Denique excusat impotentia, qualis est, si sit lingua impedita ad vocaliter orandum, si quis nequeat habere breviarium, vel si sit cæcus: nisi tamen hi sciant pleraque memoriter, juxta antedicta, aut nisi cæcus possit commode satisfacere legendo cum socio: quævis etiam ab hoc onere cæcum, presertim non beneficiarium, quidam liberent, eò quòd legere cum socio sit privilegium, quo quis non tenetur uti. Immo Bonartius apud Diana P. 4. Tr. 4. Re. sol. 221, quoque beneficiarium excimit, ut & ipse Diana, quamquam socii adhibitionem consulant.

48. Denique excusat impotentia. An cæcus teneatur adhibere socium, si cum eo recitare possit.

